

The Development of the Program to Enhance Instructional Leadership for English Language Teachers under the Khon Kaen Secondary Educational Service Area Office

Kritsada Phochairat¹, & Suwat Julsuwan^{2*}

¹ Faculty of Education, Mahasarakham University

² Faculty of Education, Mahasarakham University

* Corresponding author: E-mail: suwat.j@msu.ac.th

Abstract

This research aimed to: (1) study the current conditions, desired conditions, and needs regarding academic leadership of English teachers under the Khon Kaen Secondary Educational Service Area Office, and (2) develop and evaluate a program to enhance the academic leadership of English teachers under the same office. The research was conducted in two phases: Phase 1 focused on studying the current conditions, desired conditions, and needs for academic leadership. The sample consisted of 217 English teachers. The data collection instrument was a questionnaire. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and the Priority Needs Index (PNI). Phase 2 involved developing a program to enhance academic leadership. The key informants were five experts. The data collection instrument was an evaluation form, and the data were analyzed using mean and standard deviation. The findings were as follows: The overall current condition of academic leadership among English teachers was at a moderate level. When considering each aspect, most were at a low level. The overall desired condition was at the highest level. When considering each aspect, all were at the highest level. The priority needs, ranked from highest to lowest based on the needs index, were: Expertise in instructional management, Improving student achievement, Curriculum expertise, Instructional supervision, and Effective leadership. The program developed to enhance the academic leadership of English teachers under the Khon Kaen Secondary Educational Service Area Office consisted of: (1) principles, (2) program objectives, (3) program content, (4) implementation methods, and (5) program assessment and evaluation. The program content included 5 modules: Module 1: Effective Leadership, Module 2: Curriculum Expertise, Module 3: Improving Student Achievement, Module 4: Instructional Supervision, and Module 5: Instructional Management Expertise. The results of the program evaluation showed that its suitability and feasibility were rated at the highest level.

Keywords: Program Development, Instructional Leadership, English Language Teachers

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูภาษาอังกฤษ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

กฤษฎา โพธิ์ชัยรัตน์¹ และสุวัฒน์ จุลสุวรรณ^{2*}

1 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

* Corresponding author. E-mail: suwat.j@msu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น และ 2) พัฒนาและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูภาษาอังกฤษ จำนวน 217 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในลำดับมากที่สุด และ ลำดับความต้องการจำเป็นในการในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษ เรียงลำดับจากดัชนีความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย คือ ความเชี่ยวชาญจัดการเรียนการสอน การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตร การนิเทศการสอน และความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ 2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหาของโปรแกรม 4) วิธีการดำเนินการ 5) การวัดและประเมินผลโปรแกรมเนื้อหาประกอบด้วย 5 Module ได้แก่ Module 1 ความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ Module 2 ความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตร Module 3 การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน Module 4 การนิเทศการสอน และ Module 5 ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน โดยมีผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาโปรแกรม, ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ครูภาษาอังกฤษ

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านวิทยาการทางเทคโนโลยี ทำให้แต่ละประเทศไม่สามารถอยู่ได้โดยลำพังจำเป็นต้องร่วมมือและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และมีการติดต่อสื่อสารกันมากขึ้น เพื่อให้ก้าวทันกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน นอกจากนั้นยังต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์ ในเรื่องความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม อุบัติภัยต่างๆ ส่งผลกระทบ

รุนแรงต่อมนุษย์โดยทั่วไป และเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ทำให้แต่ละประเทศต้องเตรียมคนรุ่นใหม่ให้มีทักษะและความสามารถในการปรับตัวภายใต้ กระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญในการดำรงชีวิตในโลกยุคใหม่ มีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี เหมาะสมและ พอเพียงสอดคล้องกับปรัชญาว่าด้วยการจัดการศึกษาของ UNESCO ที่ว่าการจัดการศึกษาให้คนในชาติเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไป เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม คุณธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทำให้หลายประเทศต้องปฏิรูปการศึกษาพัฒนาบุคลากรในประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

การบริหารงานวิชาการนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจะต้องสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร กิจกรรมการบริหารงานวิชาการจะเปลี่ยนแปลงไปตามสาระสำคัญของหลักสูตรและนโยบายการบริหารงานของหน่วยงานระดับกรม การดำเนินกิจกรรมทางวิชาการจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ลำพังผู้บริหารสถานศึกษาเพียงฝ่ายเดียวไม่สามารถเป็นผู้ชี้ขาดได้ในทุกเรื่องในการบริหารงานวิชาการจึงจำเป็นต้องมีคณะครู บุคลากร หรือแม้แต่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องมีส่วนร่วมในการบริหาร ตั้งแต่การแสดงความคิดเห็นการวางแผน การตัดสินใจการปฏิบัติ การติดตามตรวจสอบและประเมินผล ทั้งนี้เพื่อประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณที่มีต่อผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น (กาญจน์ เรืองมนตรี และธรรณ นามวรรณ, 2557) จากความเป็นมาและรายงานการวิจัยที่ผ่านมาดังกล่าวข้างต้น

จากสภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จึงสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยเสริมสร้างให้ครูมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ตลอดจนการนำข้อมูลที่เป็นประโยชน์ไปใช้ในการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาทั้งในระดับสถานศึกษาและระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยผลวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารและครูวิชาการ นอกจากนี้รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สนใจได้ใช้ข้อมูลที่จะสามารถนำไปใช้พัฒนางานวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นด้านภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นอยู่ในระดับใด
2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นที่เหมาะสมเป็นอย่างไร และมีผลการประเมินอยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นด้านภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น
2. เพื่อพัฒนาและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

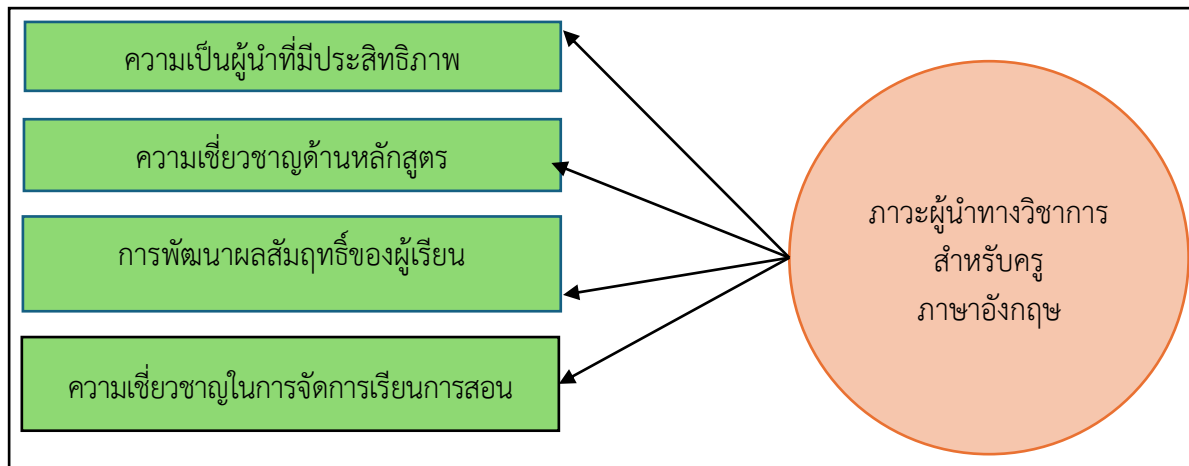
หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดภาวะผู้นำทางวิชาการ

ภาวะผู้นำ คือ ความสามารถหรือพฤติกรรมของผู้นำหรือที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มเพื่อให้การดำเนินงานขององค์การที่มีในการบริหารตนเองและผู้อื่น สามารถครองใจสามารถสร้างความเชื่อมั่น จูงใจ โน้มน้าวจิตใจให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันให้เพื่อให้การปฏิบัติงานให้สำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีนักวิชาการกล่าวถึงภาวะผู้นำ ดังนี้ Lvancevich และ Matteson (2002) ได้ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการของการใช้อิทธิพลต่อผู้อื่น เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายการดำเนินงานขององค์การ เช่นเดียวกับ Schermerhorn (2002) ได้ให้ความหมาย ภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการในการดลบันดาลใจให้บุคคลอื่นทำงานให้สำเร็จ สอดคล้องกับ สุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2554) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำคือ กระบวนการที่ผู้นำใช้อำนาจและอิทธิพลในการโน้มน้าวให้บุคคลปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกัน เมื่อพิจารณาภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง คุณลักษณะหรือพฤติกรรมความสามารถในการนำแนวคิด วิธีการ ตลอดจนเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ มีความสร้างสรรค์ในการชี้แนะหรือโน้มน้าวจูงใจข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนให้เกิดพลังร่วม เพื่อพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพที่ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ โดยมีนักวิชาการกล่าวถึงภาวะผู้นำ ดังนี้ Wildy and Dimmock (1993) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางด้านวิชาการว่า หมายถึง ภาวะงานของผู้นำเองหรือการมอบหมายงานให้ผู้อื่นปฏิบัติแทน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียนซึ่งประกอบด้วยภาระงานที่สำคัญด้านต่าง ๆ McEwan (1998) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางด้านวิชาการว่า หมายถึง การสร้างบรรยากาศให้คนในองค์กรสามารถทำงานร่วมกัน ในอันที่จะทำให้งานด้านการศึกษาประสบผลสำเร็จ และสัมมา รัตนชัย (2556)

ดังนั้น จะเห็นว่าภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลในการจูงใจ และปฏิสัมพันธ์ให้ทุกคนในองค์การเข้าใจและมุ่งมั่นในอุดมการณ์ขององค์การ เพื่อให้องค์การสามารถดำเนินกิจกรรมได้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีนักวิชาการกล่าวถึงภาวะผู้นำ ดังนี้ Swanson and Holton (2001) กล่าวว่า การพัฒนาบุคคลเป็นการเชื่อมโยงการพัฒนาความรู้ใหม่ทักษะหรือการปรับปรุงพฤติกรรมของบุคคล เพื่อช่วยให้บุคคลเกิดความตระหนักในการปรับปรุงผลการปฏิบัติงาน อีกนัยหนึ่งหมายถึงการพัฒนาบุคลากรจะให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมเพื่อยกระดับของการผลปฏิบัติงานในปัจจุบันไปสู่ระดับของผลการปฏิบัติงานที่พึงปรารถนา และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544) ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการว่า หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการนำบุคลากรในโรงเรียนให้ร่วมมือปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู หมายถึง การเพิ่มสมรรถนะครูให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ มีภาวะความเป็นผู้นำสูงในการผลักดันให้องค์กรสามารถทำงานโดยความร่วมมือเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุด

ในการวิจัยนี้ ได้สังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการโดยจัดกลุ่มข้อความที่คล้ายกันหรือความหมายใกล้เคียงกันให้อยู่ในกลุ่มเดียวกันซึ่งสามารถสรุปออกมาได้ 5 องค์ประกอบ ดังผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษ ได้แก่ 1) ความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ 2) ความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตร 3) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน 4) ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน และ 5) การนิเทศการสอน ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ ประเด็นในการสำรวจสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาจากข้อสรุปจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้
2. วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น
3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
4. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครู

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูภาษาอังกฤษ ในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำนวน 500 คน จำแนกตามขนาดสถานศึกษา
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูภาษาอังกฤษ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ปีการศึกษา 2565 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้
  - 2.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับโรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างคือ ครูภาษาอังกฤษ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำนวน 217 คน
  - 2.2 สุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

มัธยมศึกษาตอนต้น เป็นแบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้องค์ประกอบและตัวชี้วัดของภาวะผู้นำทางวิชาการจากการสังเคราะห์แนวคิดของนักการศึกษาหลายท่านมาสร้างแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และได้กำหนดน้ำหนักคะแนนตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert)

2. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ ตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า

2.2 ร่างแบบสอบถามโดยใช้ประเด็นขององค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูภาษาอังกฤษ ที่ได้จากผลการศึกษามาเป็นกรอบการสร้างแบบสอบถาม

2.3 นำแบบสอบถามที่สร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องของข้อคำถามและข้อเสนอในส่วนที่เกี่ยวข้อง

2.4 นำแบบสอบถามที่แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสม และความชัดเจนของข้อคำถาม ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยวิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ใช้เทคนิค IOC (Index of Congruence) หรือดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ได้จากการคำนวณดัชนีความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index = PNI) โดยใช้สูตรการคำนวณ PNI แบบปรับปรุงจากสูตรเดิมของ สุวิมล ว่องวานิช (2550) ดังนี้

$$PNI_{\text{modified}} = ((I-D))/D$$

PNI_{modified} แทน ความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index)

I แทน ค่าเฉลี่ยของสภาพที่ ควรจะเป็นหรือความคาดหวัง (Importance)

D แทน ค่าเฉลี่ยของสภาพที่ เป็นจริง (Degree of Success)

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติโดยเลือกวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายการวิจัยและใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ระยะที่ 2 การพัฒนา และโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูภาษาอังกฤษ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ศึกษาการพัฒนาแนวทางเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูภาษาอังกฤษ จากผู้บริหารสถานศึกษาและครูแกนนำด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในสถานศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและเป็นแบบวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จาก 3 โรงเรียน มาสังเคราะห์เพื่อนำไปสู่การออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกสถานศึกษาต้นแบบ คือ

1.1 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานเชิงประจักษ์ในด้านบริหารงานวิชาการ โดยสถานศึกษานั้นได้รับการรับรองจากหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานภายนอกต่างๆให้เป็นโรงเรียนแกนนำ ได้รับผลงานทางวิชาการและผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) ด้านใดด้านหนึ่ง หรือได้รับรางวัลทรงคุณค่า สพฐ.

(OBEC Awards) หรือครูภาษาอังกฤษที่จัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษจนทำโรงเรียนได้รับเหรียญทองการแข่งขันงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับภาคและระดับชาติ

1.2 เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในด้านการบริหารสถานศึกษาหรือครูแกนนำด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่มีประสบการณ์สอนในสถานศึกษาไม่ต่ำกว่า 10 ปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

1.3 การสร้างแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูแกนนำในสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติที่ดีที่เป็นที่ยอมรับและเป็นแบบวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

1.3.1 ผู้วิจัยศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์จากหนังสือการวิจัยการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.3.2 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างให้ครอบคลุมขอบข่ายกระบวนการจัดการความรู้ที่สร้างขึ้น นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อให้คำแนะนำแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.3.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ (ชุดเดิม) ในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.3.4 จัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับจริง เพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูแกนนำที่มีผลการปฏิบัติที่ดี เพื่อได้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1. กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ ศึกษานิเทศก์ ได้มาโดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน ที่มีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่

1.1 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาวะผู้นำ เป็นผู้บริหารการศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอกด้านการบริหารการศึกษา เป็นผู้บริหารในหน่วยงานการศึกษาตั้งแต่ระดับเขตพื้นที่ขึ้นไป และมีตำแหน่งทางการบริหารตั้งแต่ระดับรองผู้อำนวยการโรงเรียนหรือระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป

1.2 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านบริหารการศึกษา เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่สังกัดในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอกทางการบริหารการศึกษา มีวิทยฐานะไม่ต่ำกว่าชำนาญการพิเศษ หรือเป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาเอกทางด้านการบริหารการศึกษา หรือการวิจัยหรือการวัดและประเมินผลการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการ ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับการจำแนกองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ ภาวะผู้นำทางวิชาการ แบบประเมินประกอบด้วยช่องสำหรับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการสำหรับครูภาษาอังกฤษมีลักษณะ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของของลิเคิร์ต (Likert) มีคะแนนความคิดเห็นในแต่ละระดับเป็นมากที่สุด มากปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ตามลำดับมีสเกลที่คำนวณจากคำตอบของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และใช้สถิติพื้นฐานหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษ โดยรวม 5 ด้านอยู่ในระดับ ปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความเชี่ยวชาญในเรื่องการจัดการเรียนการสอน และ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู เรียงลำดับความต้องการจำเป็น จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตร การนิเทศการสอน และความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

2. สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษ ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่มีสภาพที่พึงประสงค์สูงสุด ได้แก่ ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครู และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตร การนิเทศการสอน และความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

3. จากการประเมินความความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ในการพัฒนาแนวทางภาวะผู้นำทาง การนิเทศของผู้บริหารโรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมมีค่า ($PNI_{modified}=0.415$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีความความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ได้แก่ ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน ($PNI_{modified}=0.995$) รองลงมา การนิเทศการสอน ($PNI_{modified}=0.984$) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ($PNI_{modified}=0.867$) ความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ($PNI_{modified}=0.842$) ส่วนด้านที่มีค่าดัชนีความ ต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ($PNI_{modified}=0.796$) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นและการพัฒนาภาวะผู้นำทาง วิชาการของครูภาษาอังกฤษ

องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของ ครูภาษาอังกฤษ	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		D	I	$PNI_{Modified}$	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.				
ความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ	3.53	0.66	4.52	0.66	3.53	4.52	0.796	5
ความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตร	3.34	0.78	4.42	0.79	3.34	4.42	0.842	4
การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน	2.75	0.36	4.51	0.66	2.15	4.51	0.867	3
การนิเทศการสอน	2.15	0.33	4.87	0.40	2.06	4.92	0.984	2
ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน	2.06	0.31	4.92	0.43	2.01	4.95	0.995	1
รวม	2.77	0.53	4.59	0.63	2.61	4.66	0.896	-

อภิปรายผล

จากการศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษสังกัด สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. องค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษ จากผลการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบ ภาวะผู้นำทางวิชาการ มีองค์ประกอบที่สำคัญ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้าน ความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ 2) องค์ประกอบด้านความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตร 3) องค์ประกอบด้านการ พัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน 4) องค์ประกอบด้านการนิเทศการสอน และ 5) องค์ประกอบด้านความเชี่ยวชาญ ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่

เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการ แล้วนำมา สังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ จากนักวิชาการและนักการศึกษาทั้งในประเทศ และต่างประเทศ จะได้องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ ที่เป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นิยามความหมายของ ภาวะผู้นำ ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษ ความสำคัญของภาวะผู้นำทาง วิชาการของครูภาษาอังกฤษ และองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู เป็นต้น ซึ่งนักการศึกษา ดังกล่าวได้ให้ความหมาย ภาวะผู้นำไว้เหมือนกันและแตกต่างกันตามขอบเขตเนื้อหา ทศนคติ มุมมองและ สถานการณ์ ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกนิยามของภาวะผู้นำจากนักวิชาการทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษ ประกอบไปด้วย ความหมายของภาวะผู้นำ ดังที่ จันทราณี สงวนนาม (2553) กล่าวว่า ความเป็นผู้นำทาง วิชาการ หมายถึง การนำความรู้ ความสามารถและแนวคิด เทคนิควิธีที่มีประสิทธิภาพต่อการศึกษามาใช้ ใน การบริหารการเรียนการสอนและการพัฒนาวิชาชีพ

ซึ่งสอดคล้องกับ อิดาวัลย์ เสตะจันทร์ (2541) ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการว่า หมายถึง การกระทำหรือริยาทำทางที่ผู้นำแสดงออกถึง ความสามารถในการพัฒนางานด้านวิชาการ โดยการริเริ่มนำ ทางให้เกิดแนวคิดใหม่ หรือให้การสนับสนุนและส่งเสริมการปฏิบัติงานของครู เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงาน ของครูในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน และพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่ง ผู้ร่วมงานสามารถรับรู้ และสังเกตเห็นการกระทำนั้นได้อย่างชัดเจน ดังที่ North Dakota LEAD-Center (2001) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความหมายได้มากกว่าการนิเทศกระบวนการเรียนการสอน ภาวะผู้นำ ทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพจะต้องครอบคลุมทักษะการวางแผน การพัฒนา การทำให้เป็นผลสำเร็จ และ การ วัดผลที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนคุณภาพการเรียนรู้ภายในโรงเรียน สอดคล้องกับ Davis และ Magaret (1989) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการว่า เป็นการกระทำอย่างตั้งใจที่มี จุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาสภาพการ ทำงานที่น่าพอใจและมีประสิทธิภาพสำหรับครู รวมทั้งการสร้าง บรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่น่าพอใจและมี ประสิทธิภาพ ดังที่ สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า (2553) กล่าวถึงความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญต่อการสร้าง ความตระหนักให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าใจ และประสาน สัมพันธ์เพื่อพัฒนางานวิชาการและวิชาชีพ ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริม และพัฒนาการเรียนรู้ให้กับ ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย และHallinger (2009) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความสำคัญอย่างมากใน การใช้กลยุทธ์ของ การประสานงานและการควบคุม ที่จะปรับพันธกิจด้านวิชาการของโรงเรียนกับกลยุทธ์และ การดำเนินการ

ดังนั้น ผู้นำทางวิชาการจะไม่เน้นการเป็นผู้นำเพียงอย่างเดียว แต่จะให้ความสำคัญ เกี่ยวกับการ บริหารจัดการ ด้วยบทบาททางการบริหารได้รวมถึงการประสานงาน การควบคุม และ กำกับดูแลหลักสูตรและ การเรียนการสอน ภาวะผู้นำทางวิชาการเกี่ยวข้องการมีส่วนร่วมกับ “หลักทางเทคนิค” ของการศึกษาคือการ เรียนการสอนและการเรียนรู้ ผู้นำทางวิชาการจะต้อง ประกอบด้วย ความเชี่ยวชาญและความสามารถพิเศษ เป็นแกนนำในการทำงานอย่างเจาะลึกเกี่ยวกับ หลักสูตรและการเรียนการสอน และกล่าวหาญในการทางาน โดยตรงกับครูในการปรับปรุงการเรียนการสอนและการเรียนรู้ ทั้งนี้องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการที่ ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ ได้นั้นเกิดจากการหลอมรวมแนวคิดของนักการศึกษาหลายๆ ท่านแล้วนำมา ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้องค์ประกอบที่ดี สอดคล้องกับบริบทของไทยให้มากที่สุด โดยแนวคิดของ นักการศึกษาที่เห็นสอดคล้องกับงานวิจัยในครั้งนี้ เช่น Kaiser (2000) ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นผู้ที่มี คุณสมบัติ 1) มีความรู้ความเข้าใจในทฤษฎี ปรัชญาของหลักสูตรต่าง ๆ ที่ใช้ ในโรงเรียน 2) มีความรู้ ความ เข้าใจในวิธีการสอนแบบต่าง ๆ 3) สนับสนุนให้ครูใช้วัตรกรรมการสอน 4) เป็นแบบอย่างที่ดีในเชิงวิชาการ 5) สนับสนุนและส่งเสริมความเป็นเลิศในทางวิชาการของโรงเรียน 6) ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้น

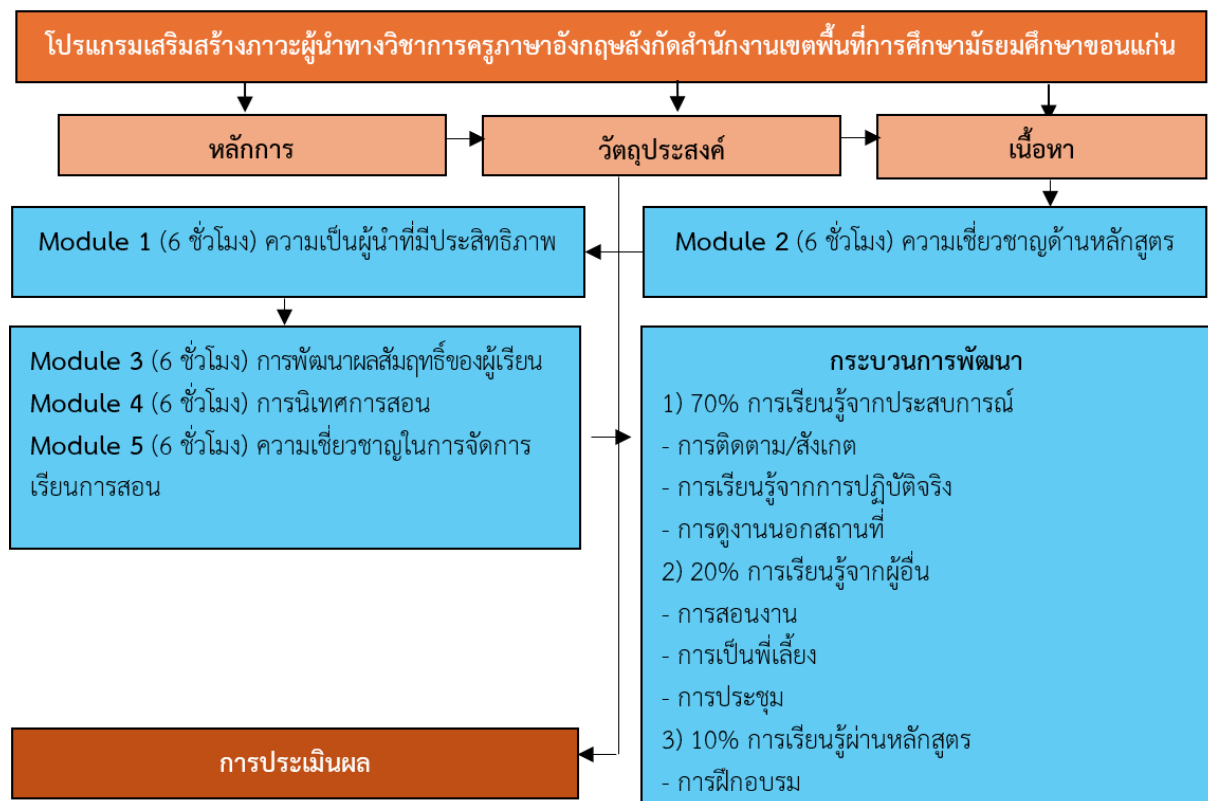
ผู้เรียนเป็นสำคัญ 7) นิเทศและกำกับให้การเรียนการสอนเป็นไปตาม แผนการสอนที่กำหนดไว้ เช่นเดียวกับ Fullan (2008) กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของครู คือ 1) มีความมุ่งมั่นและการพัฒนาตนไปสู่ครูมืออาชีพอย่างต่อเนื่อง 2) การสนับสนุน ช่วยเหลือครูคนอื่นให้สามารถพัฒนาไปสู่ครูมืออาชีพด้วย เช่นเดียวกับ Seyfarth (1999) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ ไว้ 5 ด้าน ดังนี้ 1. มุมมองและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร 2. การประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน 3. การจัดโครงการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 4. การประเมินผลการสอนของครู 5. การวางแผนเพื่อพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ เช่นเดียวกับ Ubben และ Hughes (1987) ได้กำหนดองค์ประกอบของความเป็นผู้นำทางวิชาการ ไว้ 7 ด้าน ดังนี้ 1) การทำงานตามเวลาที่กำหนด 2) การจัดบรรยากาศที่ดีของโรงเรียน 3) การมุ่งเน้นด้านวิชาการ 4) การคาดหวังต่อคณะครูและผลการปฏิบัติงานของครู 5) การทำงานด้านหลักสูตร 6) การเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ 7) การประเมินผลและการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนและเช่นเดียวกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) กล่าวถึงครูที่มีลักษณะเป็นผู้นำทางวิชาการว่า ประกอบด้วย 1) มีความรู้ดี 2) มีความคิดและสร้างสรรค์ 3) เชื้อมั่นในตนเอง 4) การสอนดี 5) ปกครองดี 6) มีความประพฤติดี และ 7) มีมนุษยสัมพันธ์ซึ่งเมื่อหลอมรวมกันแล้วนำมาสังเคราะห์จึงทำให้ได้องค์ประกอบและตัวชี้วัดภาวะผู้นำทางวิชาการของครูตามผลการวิจัย ข้างต้น

2. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตร การนิเทศการสอน และความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งครูภาษาอังกฤษที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการได้นั้นต้องมีความรู้ ประสบการณ์ ในด้านการจัดการเรียนการสอน หลักสูตร การวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคลมีความสามารถบริหารงานวิชาการ มีวิสัยทัศน์ และสามารถนำพาทีมงานปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เทวฤทธิ์ ผลจันทร์ (2564) ได้ศึกษาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 27

3. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาขอนแก่น ประกอบด้วย 1) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 2) เนื้อหาของโปรแกรม 3) วิธีการดำเนินการ 4) การวัดและประเมินผลโปรแกรม เนื้อหาสาระประกอบด้วย 4 Module ได้แก่ Module 1 ความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ Module 2 ความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตร Module 3 การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และ Module 4 ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนซึ่งผลการประเมินโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 และ 4.79 ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะจากการศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรม ผู้วิจัยสรุปได้ว่า โปรแกรม คือ ชุดกิจกรรมต่างๆ ที่ออกแบบพัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎี หลักการ เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานต่างๆ ของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ซึ่ง องค์ประกอบของโปรแกรม องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหาของโปรแกรม 4) วิธีการดำเนินการ 5) การวัดและประเมินผลโปรแกรม สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ นิสาลักษณ์ จันทรอร่าม (2561) ที่ได้วิจัยและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 และพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิต่อโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 มีค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากการวิจัยจะเห็นได้ว่าโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ทั้งนี้ ผู้วิจัยยังได้ข้อสรุปว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหาของโปรแกรม 4) วิธีการดำเนินการ 5) การวัดและประเมินผลโปรแกรมเนื้อหาประกอบด้วย 4 Module ได้แก่ Module 1 ความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ Module 2 ความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตร Module 3 การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน Module 4 การนิเทศการสอน และ Module 5 ความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน ที่แสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากข้อค้นพบที่ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษ ประกอบด้วยความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตร การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอน การนิเทศการสอน ซึ่งครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น สามารถนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้นี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป
2. จากข้อค้นพบ ให้ครูภาษาอังกฤษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นนำไปใช้ได้ทั้งการพัฒนากลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ หรือเป็นรายองค์ประกอบตามความจำเป็นซึ่งจะทำให้ครูสามารถพัฒนางานด้านวิชาการได้ดีขึ้น

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษ ประกอบด้วย 1) การฝึกอบรม 2) การศึกษาดูงาน 3) การประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูภาษาอังกฤษได้มากขึ้น ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้มีการใช้โปรแกรมการพัฒนานี้ เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในวิชาอื่นๆ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในวงกว้างมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูในสาขาวิชาอื่นๆ และโรงเรียนในสังกัดอื่นๆ เพื่อตรวจสอบความสำคัญของโปรแกรมการวิจัยว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันระหว่างครูหรือไม่ เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานะและบริบทใกล้เคียงกัน

2. ควรให้มีการวิจัยเพื่อตรวจสอบภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้เป็นแนวทางการพัฒนาตามหลักการพัฒนาแบบต่อเนื่อง เพื่อหาจุดเด่นจุดด้อย ทั้งที่เป็นภาวะผู้นำทางวิชาการและปัจจัยที่มีอิทธิพล เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างสอดคล้องกับปัญหาและไม่หลงทางในการพัฒนาครูให้เป็นผู้นำทางด้านวิชาการ

3. ควรจะใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเพื่อการศึกษาในเชิงลึก เช่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นต้น โดยนำเอาผลการวิจัยนี้เป็นข้อมูลและแนวทางเพื่อนำผลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการให้มีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กาญจน์ เรืองมนตรี และธรินธร นามวรรณ. (2557). *การบริหารวิชาการและนวัตกรรมการจัดการ การเรียนรู้*. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *แนวทางการยกระดับคุณภาพการผลิตและการพัฒนาครูปฐมวัยในสถาบันอุดมศึกษาของไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- จันทร์พรณี สงวนนาม. (2553). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: บุคพอยท.
- ธิดาวลัยเสถะจันทร์. (2541). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้นิเทศภายในโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
- ธรินธร นามวรรณ. (2549). *หลักการบริหารการศึกษา*. มหาสารคาม: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เทวฤทธิ์ ผลจันทร์. (2564). *โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 27 มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.
- นิสาลักษณ์ จันทร์อร่าม. (2561). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เขต 5 วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2544). *การปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สถาบันพัฒนาความก้าวหน้า. (2553). *ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สถาบันความก้าวหน้า.
- สุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2554). *การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสายสนับสนุนสถานอุดมศึกษาของรัฐ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริการและพัฒนาศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สัมมา ธนินิธิ. (2556). *ภาวะผู้นำของผู้บริหาร*. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี จำกัด.
- Fullan, M.G. (2008). *The limits and the potential of professional development*. In T.R. Guskey & M. Huberman (eds), *Professional development in education: New paradigms & practice* (pp. 253-267). New York: Teacher College.
- Hallinger, P. and Joseph, M. (2009). Assessing the Instructional Management Behavior of Principal. *The Elementary School Journal*, 86 (2), 221-224.
- North Central Regional Educational Laboratory. (2000). *Literacy program evaluation tool*. <http://www.ncrel.org/literacy/eval>
- Ubben, G. C & Hughes, L. W. (1987). *The principal: Creative Leadership for Effective Schools*. Boston: Allyn and Bacon.
- Davis, G.A. and Magaret, A.T. (1989). *Effective School and Effective Teachers*. Boston : Allyn and Bacon.
- Seyfarth. (1999). *The principal: New leadership for new challenges*. NJ: Prentice Hall. <http://www.kappanmagazine.org/content/82/8/598.abstract>.
- Swanson, R.A. and Holton, E.F. (2001). *Foundations of Human Resource Development*. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers Inc.
- Schermerhorn, J.R. (2002). *Management* 7th ed. New York: John Wiley and Sons.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30 (3), 607–610.
- Kaiser. R.M. (2000). *Mapping the learning organization exploring model of organizational learning*. Ph.D. dissertation, Louisiana State university, U.S.A.
- Lvancevich, J.M. and Matteson, T.M. (2002). *Organization Behavior and Management*. 6th ed. Houston: McGraw-Hill.
- McEwan, E.K. (1998). *Seven Steps to Effective Instructional Leadership*. California: Corwin Press.
- Wildy, H. and Dimmock, C. (1993). Instructional Leadership in Primary and Secondary School in Western Australia. *Journal of Educational Administration*, 31 (2), 43-61.